

УСТАНОВА “БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АРХІЎ-МУЗЕЙ ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА”

**КАЛЕКЦЫЯ ДАКУМЕНТАЎ ПА БЕЛАРУСКА-ЧЭШСКІМ
СУВ'ЯЗЯМ, САБРАНАЯ М. ШЫМАНКА, ДЗЕЯЧАМ КУЛЬТУРЫ**

2016

ФОНД № 513

ВОПС № 1

[1960-я – 1970-я гг.], коп. [сяр. 1890-х – 1973 гг.]

МІНСК 2025

Прадмова

Шыманка Мікалай Піліпавіч нарадзіўся 19 лютага 1901 года ў вёсцы Дабучын Пружанскага павета (цяпер – Хараўскі сельсавет Пружанскага раёна Брэсцкай вобласці). У час Першай сусветнай вайны разам з бацькамі патрапіў у бежанства ў Расію. Па вяртанні ў 1919 годзе скончыў польскія настаўніцкія курсы, нядоўга працаваў настаўнікам у пачатковай школе вёскі Ліхачы, быў звольнены за беларусізацыю. Некалькі разоў спрабаваў перайсці польска-нямецкую і польска-чэшскую мяжу і перабрацца ў Чэхаславакію. Пасля адной з няўдалых спроб быў арыштаваны ў польскім горадзе Новы Сонч і зняволены на 6 месяцаў. Уладкаваўся ў Беларускае міністэрства ў Коўне (Літва). Не атрымаўшы магчымасці легальна пераехаць у Прагу, вярнуўся на польскую тэрыторыю, дзе пазнаёміўся з Браніславам Тарашкевічам і стаў сакратаром Беларускага пасольскага клуба ў Пружанскім павеце. За антыдзяржаўную дзейнасць быў арыштаваны польскімі ўладамі і адпраўлены пад канвоем у салдаты. Збег з войска, перайшоў польска-нямецкую мяжу, быў арыштаваны на нямецкім баку і зняволены. У 1925 годзе ўцёк з нямецкай турмы, удала перайшоў нямецка-чэшскую мяжу і апынуўся ў Празе. Паступіў на агранамічны факультэт політэхнічнага інстытута. Актыўна займаўся грамадскай дзейнасцю і публіцыстыкай, друкаваў артыкулы па беларускай літаратуры. У 1927 годзе сустракаў дэлегацыю беларускіх пісьменнікаў на чале з Янкай Купалай падчас іх візіту ў Чэхаславакію. У 1931 годзе па абвінавачанні ў камуністычнай агітацыі быў арыштаваны чэшскімі ўладамі і высланы ў БССР. У Мінску працаваў навуковым супрацоўнікам Беларускай акадэміі навук (цяпер – Нацыянальная акадэмія навук Беларусі). 7 сакавіка 1935 года быў арыштаваны за антысавецкую агітацыю і асуджаны на 5 гадоў папраўна-працоўнай калоніі. Адбываў тэрмін ва Ухта-Пячорскім лагеры ў Комі АССР. У 1940 годзе быў вызвалены, пасля вайны жыў у Гродна. У 1966–1967 гадах наведаў Прагу. У 1985 годзе напісаў пісьмо Генеральнаму сакратару ЦК КПСС М.С. Гарбачову аб здрадніцтве Юліуса Фучыка, якога ведаў асабіста. За гэта быў цкаваны савецкімі партыйнымі органамі. Па сведчаннях жонкі – Клаўдзіі Іванаўны – знішчыў усе дакументы асабістага архіва і ў хуткім часе – 25 траўня 1986 года – памёр¹.

Дакументы Мікалая Піліпавіча Шыманкі патрапілі ў БДАМЛІМ ад яго самога. У выніку навукова-тэхнічнага апісання быў складзены вопіс № 1 у колькасці 24 спраў (331 дакумент) за [1960-я – 1970-я], коп. за [сяр. 1890-х – 1973] гады.

Вопіс складаецца з двух раздзелаў: дакументы М. Шыманкі і дакументы, сабраныя М. Шыманка. Апошні раздзел складаецца з двух падраздзелаў: дакументы па беларускай гісторыі і літаратуры і дакументы па чэшскай

¹ Больш пра М. Шыманка ў пражскі перыяд гл.: М. Трус “Захаванасць традыцый, пераемнасць клопатаў. Слова і пасляслоўе пра візіт Янкі Купалы ў Чэхаславакію ў 1927”. // “Роднае слова”, № 6, 2012. – С. 4–5.

літаратуры і інш. Справы сістэматызаваны адпаведна прынятай у БДАМЛМ
схемы, унутры кожнага з відаў дакументаў – па храналогіі.

Прадмову склала
Заг. аддзела
19.12.2024

В.Ф. Шаталава

ЗМЕСТ

да воп. № 1

ф. 513

№№	Назва раздзелаў	№ спраў	№ стар. воп.
	ПРАДМОВА		
1.	ДАКУМЕНТЫ М. ШЫМАНКІ	1-6	1-2
2.	ДАКУМЕНТЫ, САБРАНЫЯ М. ШЫМАНКА	7-24	2-4
2.1.	ДАКУМЕНТЫ ПА БЕЛАРУСКАЙ ГІСТОРЫІ І ЛІТАРАТУРЫ	7-14	2-3
2.2.	ДАКУМЕНТЫ ПА ЧЭШСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ І ІНШ.	15-24	3-4

№№ п/п	Загалоўкі спраў	Крайнія даты	Коль- касць лістоў	Коль- касць дак-ў	АҚД
1. ДАКУМЕНТЫ М. ШЫМАНКІ					
1	М. Simanko (М. Шыманка) "Beloruska sovetska kniha za pet let" ("Беларуская савецкая кніга за пяць год"), "Tatarska literatura" ("Татарская літаратура") і інш. Артыкулы, нататкі і інш. (на чэшскай мове). Фотакопіі з чэхаславацкіх перыядычных выданняў	коп. за 1927-1931	19	12	

2	Р. Hlavac (П. Галавач). "Rudoarmejsky trest" ("Чырвонаармейскі трэст"). [Апавяданне] ў перакладзе М. Шыманкі з беларускай мовы на чэшскую. Фотакопія з газеты за 1931 год		2	1	

3	Дароўны надпіс Францішка Р. Ціхага М. Шыманку на адбітку свайго фотопартрэта ад 1964 года. Копія		1	1	

4	"Berhaftung eines Russen in Prag" ("Арышт рускага ў Празе"). Абвестка пра арышт М. Шыманкі (на нямецкай мове). Fr. Nr. "25 literarni sinnosti Janka Kupaly" ("25 год літаратурнай дзейнасці Янкі Купалы"). Артыкул з упамінаннем М. Шыманкі (на чэшскай мове). Фотакопіі публікацый	коп. за 1930, 1931	2	2	

5	Фотаздымкі М. Шыманкі, індывідуальныя. Арыгіналы і копіі	[1960-я - 1970-я] , коп. за [1920-я - 1930-я гг.]	4	4	
6	Фотаздымак М. Шыманкі ў групах з Ц. Гартным, А. Жуком, А. Карповічам, М. Краўцовічам, Я. Купалай і інш. у час прыезду беларускіх пісьменнікаў у Прагу (1927), чэшскімі літаратарамі Ё. Горам, В. Жыдліцкім і Я. Сэйфертам, іншымі беларусамі-абсальвентамі ВНУ Чэхаславакіі (1929). Арыгіналы і копіі	[1960-я - 1970-я гг.], коп. за 1927, 1929	7	7	

№№ п/п	Загалоўкі спраў	Крайнія даты	Коль- касць лістоў	Коль- касць дак-ў	АҚД
-----------	-----------------	--------------	--------------------------	-------------------------	-----

2. ДАКУМЕНТЫ, САБРАНЫЯ М. ШЫМАНКА

2.1. ДАКУМЕНТЫ ПА БЕЛАРУСКАЙ ГІСТОРЫІ І ЛІТАРАТУРЫ

7	Творы Ц. Гартнага (верш "Будаванне" і інш.), А. Гурло (вершы "Горад", "На моры" і інш.), А. Дудара (верш "Цені"), Я. Коласа (апаবাদанне "Стараста", фрагмент паэмы "Сымон-музыка"), Я. Купалы (вершы "Брату-беларусу", "Мая вера", "Не глядзі..." і інш.) і інш. у перакладзе І. Рубіна, Ф.Р. Ціхага і інш. з беларускай мовы на чэшскую. Фотакопіі з чэхаславацкіх перыядычных выданняў 1928-[1935] гадоў		18	12	

8	А. Опеchowski "Ctvrť století beloruskeho tisku (Od "Nasi Doli" z r. 1906 do r. 1931)" ("Чвэрць стагоддзя беларускага друку (Ад "Нашай Долі" з 1906 г. да 1931 г.), Т. Нрыб "Kulturní ustavy v sovětské Bile Rusí" ("Культурныя ўстановы ў савецкай Беларусі") і інш. Артыкулы і нататкі пра беларускі літаратурны і культурны працэс, беларускіх літаратараў і інш. (на чэшскай мове). Фотакопіі з чэхаславацкіх перыядычных выданняў	коп. за 1910 -1932	61	18	
9	Агляды беларускіх кніжных і перыядычных выданняў 1914, 1920-х - 1930-х, 1973 гадоў (на чэшскай мове). Фотакопіі з чэхаславацкіх перыядычных выданняў	коп. за [1914, 1920-я - 1930-я гг., 1973]	41	34	
10	Публікацыі, прысвечаныя падзеям у БССР у 1920-я - 1930-я гады (на чэшскай мове). Фотакопіі з чэхаславацкіх перыядычных выданняў	коп. за [1920-я - 1930-я гг.]	28	21	
11	Публікацыі пра беларусаў Латвіі, Літвы і Польшчы ў 1920-я - 1930-я гады. Фотакопіі з чэхаславацкіх перыядычных выданняў	коп. за 1920-я - 1930-я гг.	72	40	
12	Нататкі пра прыезд дэлегацыі беларускіх пісьменнікаў у Прагу, з'езд беларускіх студэнтаў Чэхаславакіі і інш. (на нямецкай і чэшскай мовах). Некралог Томаша Грыба (на чэшскай мове). Фотакопіі з чэхаславацкіх газет	коп. за 1927 -1938	13	13	

13	Фотаздымкі прадстаўнікоў беларускай эміграцыі ў Чэхаславакіі падчас розных мерапрыемстваў.	коп. за [др. пал. 1920-х гг.]	3	3	

№№ п/п	Загалоўкі спраў	Крайнія даты	Коль- касць лістоў	Коль- касць дак-ў	АКД
-----------	-----------------	--------------	--------------------------	-------------------------	-----

Копіі

14	Фотаздымкі Д.І. Бічэль-Загнетавай (індывідуальны і разам з А.Н. Карпюком) і У. Жылкі (індывідуальны). Арыгіналы і копія	[1970-я гг.],
коп. [да 1933] | 3 | 3 | |
|----|---|---------------------------------|---|---|--|

2.2. ДАКУМЕНТЫ ПА ЧЭШСКОЙ ЛІТАРАТУРЫ І ІНШ.

15	J. Hora (Ё. Гора) "Petr Bezruc Sedesatnikem" ("Пётр Безрус у свае шэсцьдзясят") і "Vzpomínka na Jiriho Wolkega" ("Памяці Іржы Волкнера"). Артыкулы (на чэшскай мове). J. Seifert (Я. Сэйферт) "Pokus o roznaní iracionality parku s horcici" ("Спакуса разумення ірацыянальнасці хот-дога з муштардай"). Іранічны верш (на чэшскай мове). Калектыўнае пісьмо "культурных працаўнікоў Чэхаславакіі супраць тэрарыстычных метадаў сусветнай рэакцыі" за подпісам Ё. Горы, Я. Сэйферта і інш. (на чэшскай мове). Фотаздымкі з чэхаславацкіх перыядычных выданняў	коп. за 1927
-1936 | 6 | 5 | |
|----|---|-----------------------|---|---|--|

16	Артыкулы пра чэшскіх літаратараў Ё. Гора (J. Hora), А. Чэрнага (A. Cerny) і інш. (на чэшскай мове). Фотаздымкі з чэхаславацкіх перыядычных выданняў	коп. за 1924
-1930	35	8/14	
17	Публікацыі пра прыезд У. Маякоўскага і Л. Сейфулінай у Прагу і інш. (на чэшскай мове). Фотакопіі з чэхаславацкіх перыядычных выданняў	коп. за 1927	5	4	

18	Фота партрэтаў і фотопартрэты Атакара Бржэзіны (O. Brezina) (1868-1929), Карэла Чапека (K. Capek) (1890-1938), Францішка Л. Чэлакоўскага (Frantisek L. Celakovsky) (1799-1852) і інш. Копіі		45	45	
19	Фота партрэтаў і фотопартрэты Яраслава Кратахвіла (J. Kratochvil) (1885-1945), Ю.С. Махара (J.S. Machar) (1864-1942), Іржы Магена (J. Mahen) (1882-1939) і інш. Копіі		43	43	

20	Фотаздымкі Ёзэфа Горы, індывідуальныя і ў групах з маці, жонкай, дачкой і інш.	коп. [сяр. 1890-х,	21	21	

№№ п/п	Загалоўкі спраў	Крайнія даты	Коль- касць лістоў	Коль- касць дак-ў	АКД
	Фота бюста Ёзэфа Горы. Копіі	1919, да 1945]			
21	Карыкатуры і шаржы Ф. Бідла (F. Bidlo), В. Цітэльбаха (V. Tittelbach) на Ёзэфа Горы і інш. літаратараў. Фотаздымкі з чэхаславацкіх перыядычных выданняў	коп. за 1926 -1935	7	7	
22	Фотаздымкі Вацлава Жыдліцкага ў групе з неўстаноўленымі асобамі падчас яго прыезду ў Мінск	[1960-я - 1970-я гг.]	2	2	

23	Фотаздымкі загалоўкаў чэхаславацкіх штогадовікаў "Cas." (за 1906 год) і "Rude Pravo" (за 1927-1929 гады), ілюстраванага часопіса "Reflektor" [за 1929 год] і зборнікаў артыкулаў "Slovansky Prehled" (за 1925, 1929 і 1938 гады)		12	12	
24	Фотаздымкі неўстаноўленых асоб, індывідуальныя і ў групах, і інш. Копіі	коп. за [1920-я - 1930-я гг.]	13	13	

У дадзены вопіс унесена 24 (дваццаць чатыры)
спраў з № 1 па № 24 , 331 дакументаў.
Вопіс склала і апрацоўку
фонда зрабіла

Дакументы прынялі:

" _____ " _____ 20____ г.